

KERUEN

M.O. ÁÝEZOV
ATYNDAGY ÁDEBIET
JÁNE ÓNER
INSTITYTYNYŇ

HABARSHYSY

M.O. AUEZOV INSTITUTE
OF LITERATURE AND ART

HERALD

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ
И ИСКУССТВА ИМЕНИ
М.О.АУЭЗОВА

ВЕСТНИК

№4, 77-ТОМ

2022

ISSN 2078-8134

**М.О.ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ
ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ**

КЕРУЕН

ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

2005 жылы құрылған

**№4, 77-ТОМ
2022**

ISSN 2078-8134

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ И ИСКУССТВА
ИМ. М.О.АУЭЗОВА

КЕРУЕН

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

основан в 2005 году

№4, том 77
2022

ISSN 2078-8134

**M.O.AUEZOV INSTITUTE OF
LITERATURE AND ART**

KERUEN

SCIENTIFIC JOURNAL

founded in 2005

№4, 77 vol
2022

Ғылыми журнал

Ғылыми журнал 2005
жылдан бері шығады.

Құрылтайшысы және
баспагері:

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет
және өнер институты

Редакция мен баспагер
мекен жайы:

Заңды мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Шевченко к-сі, 28,
050010,

Нақты мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Құрманғазы к-сі, 29,
2-қабат, 050010,

Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

Электрондық пошта:
keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Жылына 4 рет жарық көреді.

Журнал 2005 жылғы
24 наурызда Қазақстан
Республикасының Мәдениет,
ақпарат және спорт
министрлігі, Ақпарат және
мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі: 2005 жылғы 24
наурыздағы №5844-Ж.

«КЕРУЕН»

№4, 77-том, 2022

Бас редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Ісләмжанұлы,
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА
корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институтының бас директоры
(Алматы, Қазақстан)

Бас редактордың орынбасарлары:

Ғылыми редактор:

ҚАЛИЕВА Альмира Қайыртайқызы, фило-
логия ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов
атындағы Әдебиет және өнер институты бас
директорының ғылым жөніндегі орынбасары
(Алматы, Қазақстан)

Жауапты редакторлар:

СҰЛТАН Ертай, PhD, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
орынбасары (Алматы, Қазақстан)

САРСЕНБАЕВА Жансұлу Баденқызы,
магистр, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және
өнер институтының ғылыми қызметкері
(Алматы, Қазақстан)

Научный журнал

Журнал издается с 2005
года.

Учредитель и издатель:

Институт литературы и
искусства
им. М.О. Ауэзова.

Адрес редакции и издателя:

Юридический адрес:
Казахстан, г. Алматы, ул.
Шевченко 28, 050010,
Фактический адрес: Казахстан,
г. Алматы, ул. Курмангазы 29,
2 этаж. 050010,
Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.
Email: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Выходит 4 раза в год

**Журнал зарегистрирован
24 марта 2005 года в
Комитете информации
и архивов Министерства
культуры, информации и
спорта**

Республики Казахстан.

**Свидетельство о регистрации:
24 марта 2005 г. №5844-Ж.**

«КЕРУЕН»

№4, том 77, 2022

Главный редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович,
доктор филологических наук, член-корреспон-
дент НАН РК, генеральный директор Института
литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы,
Казахстан)

Заместители главного редактора:

Научный редактор:

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат
филологических наук, заместитель по науке
генерального директора Института литературы
и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Ответственный редакторы:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генераль-
ного директора Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

САРСЕНБАЕВА Жансулу Баденовна, магистр,
научный сотрудник Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Scientific journal

The journal has been
published
since 2005

Constitutor and publisher:

M.O. Auezov Institute of
Literature and Art

**Address of the editorial and
publishing office:**

28, Shevchenko str., Almaty,
050010, Kazakhstan

Tel.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

E-mail: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Published 4 times a year

**The journal was registered
on March 24, 2005 in the
Committee of Information and
Archives of the Ministry of
Culture, Information and Sports
of the Republic of Kazakhstan.
Registration certificate: March
24, 2005 No. 5844-Zh.**

«KERUEN»

№4, 77 vol, 2022

Editor-in-Chief:

MATYZHANOV Kenzhekhan Islamzhanovich,
Doctor of Philology, Corresponding Member of
the National Academy of Sciences of the Republic
of Kazakhstan, Director General of the Institute of
Literature and Art named after MO Auezov (Almaty,
Kazakhstan)

Deputy Editors-in-Chiefs:

Scientific editor:

KALIEVA Almira Kairtayevna, Candidate of
Philological Sciences, Deputy Director General for
Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and
Art (Almaty, Kazakhstan)

Responsible Editors:

SULTAN Yertay, PhD, Deputy Director General
of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art
(Almaty, Kazakhstan)

SARSENBAYEVA Zhansulu Badenovna, Master's
degree, researcher at the M.O. Auezov Institute of
Literature and Art (Almaty, Kazakhstan).

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:

БАС РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Исламжанұлы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СҰЛТАН Ермай, PhD, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫНЫҢ МҮШЕЛЕРІ:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президентінің кеңесшісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ахмет Байұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ филология факультетінің деканы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серік Нығметоллаұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМІРБОЛАТ Алуа Берікбайқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НҰРҒАЛИ Қадша Рүстембековна, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің орыс филологиясы кафедрасы меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гүлжахан Жұмабердіқызы, филология ғылымдарының докторы, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

ҚАЛИЕВА Алмира Қайыртайқызы, филология ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының ғылым жөніндегі орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)

Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

ҚЫДЫР Тәрәлі Еділбайұы, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШӘРІПОВА Диляра Сафарғалиқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Ақлима Қайырденқызы, өнертану кандидаты, доцент, Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

ҚАЗТУҒАНОВА Айнұр Жасанбергенқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТҰРМАҒАМБЕТОВА Бақыт, өнертану кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің доценті (Атырау, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖҮНДІБАЕВА Арай Қанатияқызы, PhD, қауымдастырылған профессор, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім Академиясының Қазақ тілі, Қазақ әдебиеті, Қазақстан тарихы зертханасының меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гүлназ Рахымқызы, PhD, қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының оқытушысы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:
БАГНО Всеволод Евгеньевич, филология ғылымдарының докторы, профессор, Ресей Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі (Санкт-Петербург, Ресей)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДІРБАЙ Гүлнар Турабекқызы, тарих ғылымдарының докторы, Колумбия университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

СНАМОРРО Antonio Chicharro, ғылым докторы, философия және қолжазба факультетінің профессоры (Гранада, Испания) H = 2

КРАСОВСКАЯ Аксиния, филология ғылымдарының докторы, профессор, Бухарест Университеті (Бухарест, Румыния) H = 1

НИКОЛАС Мари, филология ғылымдарының докторы, профессор, Лихай Университеті (Пенсильвания, АҚШ) H = 1

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханович, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, советник Президента Республики Казахстан (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, главный научный сотрудник Института языкознания имени Ахмета Байтурсынова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омурбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК, декан филологического факультета КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серик Ныгметоллаевич, доктор филологических наук, профессор кафедры казахской литературы Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМИРБОЛАТ Алуа Берикбаевна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой казахской литературы и теории литературы КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НУРГАЛИ Кадиша Рустембековна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой русской филологии Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гульжанхан Жумабердыевна, доктор филологических наук, доцент, главный научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат филологических наук, заместитель по науке генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

КЫДЫР Торали Едилбай, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШАРИПОВА Дилъра Сафаргалиевна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Акlima Каурденовна, кандидат искусствоведения, доцент Казахской национальной консерватории имени Курмангазы (Алматы, Казахстан)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

КАЗТУГАНОВА Айнур Жасанбергеневна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТУРМАГАМБЕТОВА Бахыт Жолдыбаевна, кандидат искусствоведения, музыковед, доцент кафедры музыки и искусства Атырау Университет им. Х.Досмухамедова (Атырау, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖУНДИБАЕВА Арай Канатиевна, PhD, ассоциированный профессор, заведующий лабораторией казахского языка, казахской литературы, истории Казахстана Национальной академии образования имени И. Алтынсарина Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гульназ Рахимовна, PhD, преподаватель кафедры казахской литературы и теории литературы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

БАГНО Всеволод Евгеньевич, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент Российской академии наук (Санкт-Петербург, Россия)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДИРБАЙ Гульнар Турабековна, доктор исторических наук, профессор Колумбийского университета (Нью-Йорк, США)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

SHAMORRO Antonio Chicharro, доктор наук, профессор Гранадского университета, заведующий факультета философии и рукописи (Гранада, Испания) N = 2

КРАСОВСКАЯ Аксинья, доктор филологических наук, профессор, Бухарестский университет (Бухарест, Румыния) N = 1

НИКОЛАС Мари, доктор филологических наук, профессор, Университет Лихай (Пенсильвания, США) N = 1

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF:

MATYZZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General director of the M.O.Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SULTAN Yertay, Ph.D., Vice-general director of M.O.Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanovich, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, President's advisor of the Republic of Kazakhstan (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

BAZARBAYEVA Zeynep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Chief Researcher of the Akhmet Baitursynov Institute of Linguistics (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ZHOLDASBEKOVA Bayan Omirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Dean of the Philological Faculty of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

NEGIMOV Serik Nygmetollayevich, Doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh Literature of L.Gumilev Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=searchauthorlookup>

TEMIRBOLAT Alua Berikbayevna, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Kazakh Literature and Literary Theory of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

NURGALI Kadisha Rustembekovna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Russian Philology L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ORDA Gulzhakhan Zhumaberdievna, Doctor of Philology, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

KALIYEVA Almira Kairtayevna, Candidate of Philological Sciences, Deputy Director General for Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ANANYEVA Svetlana Viktorovna, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the M.O.Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=searchauthorlookup>

KYDYR Torali Edilbay, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

SHARIPOVA Dilyara Safargaliyeva, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher at the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

OMAROVA Aklima Kairdenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Kurmangazy Kazakh National Conservatory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

KAZTUGANOVA Ainur Zhasanbergenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher of the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

TURMAGAMBETOVA Bakhyt Zholdybayevna, Candidate of Art History, Senior lecturer at the Department of Music and Art of H.Dosmukhamedov Atyrau University (Atyrau, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ZHUNDIBAYEVA Arai Kanapiyevna, PhD, Associate Professor, Head of the Laboratory of the Kazakh language, Kazakh Literature, History of Kazakhstan of the I. Altynsarin National Academy of Education (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

DAUTOVA Gulnaz Rakhimovna, PhD, Lecturer, Department of Kazakh Literature and Literary Theory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL:

BAGNO Vsevolod, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences (Saint Petersburg, Russia)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

KENDIRBAY Gulnar Turabekovna, Doctor of Historical Sciences, Professor of Columbia University (New York, USA)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

CHAMORRO Antonio Chicharro, Doctor of Sciences, Professor of Granada University, Head of the Faculty of Philosophy and Manuscript (Granada, Spain)
H = 2

KRASOVSKAYA Aksinia, Doctor of Philology, Professor, Bucharest University (Bucharest, Romania)
H = 1

NIKOLAS Mary, Doctor of Philology, Professor, Lehigh University (Pennsylvania, USA)
H = 1

МАЗМҰНЫ

Бас редактордың алғы сөзі..... 14

Әдебиеттану

<i>Сейітжанов З.Н., Мекебаева Л.А., Нуртазина А.О.</i> Қазіргі айтыстың тақырыптық-идеялық және жанрлық ерекшеліктері.....	17
<i>Омаров Б.Ж.</i> Әсет Найманбаев шығармашылығы: шығыс дәстүрі және көшпелі сюжеттер.....	27
<i>Ақыш Н.Б.</i> С.Бегалин шығармаларындағы көркемдік таным үрдісі.....	40
<i>Саурықов Е.Б., Тамабаева Қ.Ө., Елубаева Р.С., Беркенова Р.А.</i> Абай дәстүрі және Шерхан Мұртаза шығармашылығы.....	51
<i>Олжабаев Б.К., Пангереев А.Ш., Сөйлемез О.</i> Қазақ фольклорындағы «Туған жер» концептісі.....	62
<i>Аймұхамбет Ж.Ә., Айтуғанова С.Ш., Байтанасова Қ.М., Қасен А.Т., Сейпұтанова А.К.</i> Көркем мәтіннің актанттық құрылымы.....	75
<i>Абишева С.Д., Молдағали М.Б.</i> Б. Кенжекеев поэзиясының түстік бейнелерінің тезаурусы.....	87
<i>Әбдіқалық К.С., Қожасекева Б.Ш., Алиева Ж.А.</i> «Айқап» пен «Қазақта» жарияланған Мағжан өлеңдеріндегі азаттық идея.....	98
<i>Нурмолдаев Д.М., Жаксылықов А.Ж.</i> Адольф Арцишевскийдің «Вершина» әңгімесіндегі ежелгі табынудың әсемдеу аспектііндегі тау бейнесі.....	109
<i>Кенжебаева Ж.Е., Карпова А.Э.</i> Қазақстандық әдеби білім берудегі мәдениеттанулық көзқарас.....	120
<i>Таджиев Х.Х., Қыдыр Т.Е.</i> Қазақ ойшыл-ақындары шығармаларында иман шарттарының көркем бейнеленуі (XIX-XX ғ. басы).....	137
<i>Баянбаева А.А., Демченко А.С., Баянбаева Ж.А., Қалиева А.Қ.</i> Г. Бельгер романдарын талдаудың интерактивті стратегиясы.....	152
<i>Сарсенбаева Ж.Б., Саметова Ж.</i> Бейсенбай Сүлейменов шығармаларындағы жаһандық мәселелер.....	163
<i>Жұматаева А.Н.</i> Абай поэзиясындағы әйелдер бейнесі: Абайға дейінгі көркемдік көзқарастарға салыстырмалы талдау.....	178
<i>Аманғалиева А.Е., Бекмашева А.Н.</i> Рабғузидің «Қисас-ул-анбийя» шығармасындағы ономастикалық кеңістік («Адам ата-Хауа ана» қиссасы негізінде).....	189
<i>Мурсал А., Таңжарықова А.В., Ермекова А.Б., Аян Э.</i> Ахметолла Қалиұлының «Арда Алтай» романындағы стильдік ерекшеліктер.....	200
<i>Ибраева Ж.Б., Шапкина Г.З., Адилбекова М.К.</i> А. Жаксылықовтың «Поющие камни» романындағы фольклоризм.....	210
<i>Оралбек А., Қосанов С.Қ., Рақыш Ж.С.</i> Әбдіғали Сариев өлеңдерінің тақырыптық, жанрлық ерекшеліктері.....	220
<i>Сабирова Д.А., Молдағали М.</i> Интернет-әдебиеті ұғымын теориялық-әдеби талдау.....	231
<i>Мырзақұлов Б.Т.</i> Ақыт Үлімжіұлының «Ғазиз пірлер естелігі» (Манақиб пирон Ғазизан) кітабының текстологиялық мәселелері.....	239
<i>Аманқұлова Л.А., Бегманова Б.С.</i> Қазіргі қазақ лирикасындағы көркемдік ізденістер (Ақын Е.Жүніс шығармашылығы бойынша).....	254
<i>Идрисова Э.Т., Балтымова М.Р.</i> Күміс ғасырындағы орыс ақындары шығармашылығындағы сыңарлану мотиві.....	264

ӨНЕРТАНУ

<i>Кобжанова С.Ж., Айдарова М.С.</i> Қазақстандағы цифрлық кескіндеменің дамуы.....	274
<i>Гавриленко И.А., Нусупова А.С.</i> Қазақстанның ұлттық орган өнерінің қалыптасуының мәселелері (1967-1974 жж.).....	293
<i>Туяқбаева А.Ш., Бауыржан А.Б.</i> Балалардың дүние көзқарасын қалыптастырудағы анимацияның білім берудегі принциптері.....	309
<i>Тани А.Б., Жұмасейітова Г.Т.</i> «Қозы-Көрпеш – Баян сұлу» балет интерпретациясындағы жаңа символдар және мотивтер.....	320
<i>Ешмуратова А.К., Ескендіров Н.Р.</i> Қазақстанның ұлттық мәдениеті контекстіндегі қуыршақ театрының қазіргі өнері.....	330

СОДЕРЖАНИЕ

Обращение главного редактора.....15

ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

<i>Сейтжанов З.Н., Мекебаева Л.А., Нуртазина А.О.</i> Идеино-тематические и художественные особенности современных айтысов.....	17
<i>Омаров Б.Ж.</i> Творчество Асета Найманбаева: восточные традиции и бродячие сюжеты.....	27
<i>Акыш Н.Б.</i> Процесс художественного познания в произведениях С. Бегалина.....	40
<i>Саурыков Е.Б., Тамабаева К.У., Елубаева Р.С., Беркенова Р.А.</i> Традиция Абая и творчества Шерхана Муртазы.....	51
<i>Олжабаев Б.К., Пангереев А.Ш., Соyleмез О.</i> Концепт «Туган жер» в фольклоре казахского народа.....	62
<i>Аймухамбет Ж.А., Айтуганова С.Ш., Байтанасова К.М., Касен А.Т., Сейпуганова А.К.</i> Актантная структура художественного текста.....	75
<i>Абишева С.Д., Молдагали М.Б.</i> Тезаурус цветowych образов поэзии Б. Кенжеева.....	87
<i>Абдикалык К.С., Кожжекеева Б.Ш., Алиева Ж.А.</i> Наследие Магжана Жумабаева, опубликованное в журнале «Айкап» и газете «Казах».....	98
<i>Нурмолдаев Д.М., Жаксылыков А.Ж.</i> Образ горы в рассказе Адольфа Арцишевского «вершина» в аспекте эстетизации древнего культа.....	109
<i>Кенжебаева Ж.Е., Карпова А.Э.</i> Культурологический подход в казахстанском литературном образовании.....	120
<i>Таджиев Х.Х., Кыдыр Т.Е.</i> Художественное изображение условия веры в произведениях казахских поэтов-мыслителей (XIX – начало XX века).....	137
<i>Баянбаева А.А., Демченко А.С., Баянбаева Ж.А., Калиева А.К.</i> Интерактивные стратегии анализа романов Г. Бельгера.....	152
<i>Сарсенбаева Ж.Б., Саметова Ж.</i> Глобальные проблемы современности в творчестве Бейсенбая Сулейменова.....	163
<i>Жуматаева А.Н.</i> Образ женщины в поэзии Абая: компаративистский анализ до Абаевских художественных воззрений.....	178
<i>Амангалиева А.Е., Бекмашева А.Н.</i> Ономастическое пространство в произведении Рабгузи «Кысас аль-Анбия» (по мотивам повести «Адам и Ева»).....	189
<i>Мурсал А., Танжарикова А.В., Ермекова А.Б., Аян Э.</i> Особенности стиля в романе Ахметоллы Калиулы "Арда Алтай".....	200
<i>Ибраева Ж.Б., Шашкина Г.З., Адилбекова М.К.</i> Фольклоризм в романе А. Жаксылыкова «Поющие камни».....	210
<i>Оралбек А., Кусанов С.К., Рақыш Ж.С.</i> Тематические и жанровые особенности творчества Абдигали Сариева.....	220
<i>Сабирова Д.А., Молдагали М.</i> Теоретико-литературный анализ понятия интернет-литературы.....	231
<i>Мырзакулов Б.Т.</i> Текстологические проблемы книги Акыта Улимжиулы «Воспоминания великих наставников» («Минакиб пиран газизан»).....	239
<i>Аманкулова Л.А., Бегманова Б.С.</i> Художественные изыскания в современной казахской лирике (По творчеству поэта Е. Жуниса).....	254
<i>Идрисова Э.Т., Балтымова М.Р.</i> Мотив двойничества в творчестве русских поэтов Серебряного века.....	264

ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ

<i>Кобжанова С., Ж.Айдарова М.С.</i> Развитие цифровой живописи в Казахстане.....	274
<i>Гавриленко И.А., Нусупова А.С.</i> К проблеме становления национального органичного искусства Казахстана (1967-1974 гг.).....	293
<i>Туякбаева А.Ш., Бауыржан А.Б.</i> Воспитательные принципы анимации, как средство формирования мировоззрения детей.....	309
<i>Тани А.Б., Жумасейтова Г.Т.</i> Новые символы и мотивы в балетной интерпретации «Козы Корпеш - Баян сулу».....	320
<i>Ешмуратова А. К., Ескендиоров Н.Р.</i> Современное искусство театра кукол в контексте национальной культуры Казахстана.....	330

CONTENT

Editor-in-chief's address.....16

LITERARY STUDIES

Seyitzhanov Z.N., Mekebayeva L.A., Nurtazina A.O. Ideological, thematic and art features of modern aitys...17

Omarov B.Zh. Works of Asset Naimanbayev: oriental traditions and migrating plots.....27

Akysh N.B. The process of artistic knowledge in the works of S. Begalin.....40

Saurykov E.B., Tamabaeva K.U., Yelubaeva R.S., Berkenova R.A. The tradition of Abai and creativity of Sherkhan Murtaza.....51

Olzhabayev B.K., Pangereyev A.Sh., Soylemez O. The concept of "homeland" in kazakh folklore.....62

AIMUKHAMBET Zh.A., AITUGANOVA S.Sh., BAITANASSOVA K.M., KASSEN A.T., SEIPUTANOVA A.K. Actant structure of a literary text.....75

Abisheva S.D., Moldagali M.B. Thesaurus of color images of B. Kenjeev's poetry.....87

Abdykalyk K., Kozhekeeva B., Aliyeva Zh. The legacy of Magzhan Zhumabayev, published in the «Aikap» journal and the «Kazakh» newspaper.....98

Nurmoldayev D.M., Zhaksylykov A.Zh. The image of the mountain in Adolf Artyszewski's story "The Peak" in the aspect of the aestheticization of an ancient cult.....109

Kenzhebaeva Zh.E., Karpova A.E. Culturological approach in kazakhstan literary education.....120

Tadzhiev Kh.Kh., Kydyr T.E. Artistic representation of the conditions of faith in the works of the kazakh poet-thinkers (XIX – early XX century).....137

Bayanbayeva A.A., Demchenko A.S., Bayanbayeva Zh.A., Kaliyeva A.K. Interactive strategies for analyzing G. Belger's novels.....152

Sarsenbaeva Zh., Sametova Zh. Global problems of modernity in the work of Beisenbai Suleimenov.....163

Zhumatayeva A.N. The Image of a Woman in Abai's Poetry: Comparative analysis of pre-Abayev artistic views.....178

Amangaliev A.E., Bekmasheva A.H. Onomastic space in the work of rabguzi "Qisas al-anbiya" (based on the story "Adam and Eve").....189

Mursal A., Tanzharikova A.V., Ermekova A.B., Ayan E. Style features in Akhmetolla Kaliuly's novel "Arda Altai".....200

Ibraeva Zh.B., Shashkina G.Z., Adilbekova M.K. Folklorism in the novel A. Zhaksylykova «Singing stones».....210

Oralbek A., Kusanov S.K., Rakyszh Zh. S. Thematic and genre features of Abdigali Sariyev's work.....220

Sabirova D., Moldagali M. Theoretical-literary analysis of the concept of internet-literature.....231

Myrzakulov B.T. Textual problems of the book by Akyt Ulimzhiuly «Memoirs of great mentors» («Minakib piran gazizan»).....239

Amankulova L.A., Begmanova B.S. Creative endeavour in the contemporary kazakh poetry (on the work of Y. Zhunis).....254

Idrisova E.T., Baltymova M.R. The motive of duality in the works of Russian poets of the Silver Age.....264

ART STUDIES

Kobzhanova S.Z., Aidarova M.S. Development of digital painting in Kazakhstan.....274

Gavrilenko I.A., Nussupova A.S. On the problem of the formation of national organ art in Kazakhstan (1967–1974).....293

Tuyakbaeva A.Sh., Bauyrzhan A.B. Educational principles of animation, as a means of forming the world view of children.....309

Tani.A.B., Jumasseitova G.T. New symbols and motives in ballet interpretation «Kozy Korpesh – Bayan sulu».....320

Yeshmuratova A.K., Eskendirov N.R. Contemporary art of the puppet theater in the context of the national culture of Kazakhstan.....330

Құрметті оқырмандар, әріптестер, достар!

Сіз «Керуен» ғылыми журналының кезекті санын ашып отырсыз.

Журнал мақалалары CrossRef дерекқорында тіркеледі және әр автордың мақаласына DOI - электронды құжаттарға сілтеме жасау үшін пайдаланылатын цифрлық объект идентификаторы беріледі. Журнал «Ұлттық ғылыми-техникалық сараптама орталығы» акционерлік қоғамның (NCSTE) Қазақстандық дәйексөздер базасында (KazBC) индекстеледі. Алдағы уақыттарда авторларды Web of Science және Scopus халықаралық дәйексөздер базасына енгізілген басылымдарда қабылданған стандарттарға сәйкес жарияланымдар дайындауға бағдарлай бастаймыз. Бұған дейін аннотация мен кілт сөздердің көлеміне қойылатын талаптар реттелген.

Журналдың редакциялық алқасына қазақстандық және шетелдік жетекші ғалымдар кіреді. Журнал авторлардың жарияланымдарының ақпараттық ашықтығы мен қолжетімділігі саясатын ұстанады; мақалалар журналдың веб-сайтында үш тілде толық мәтінді қол жетімділікпен орналастырылған.

Журналдың мақсаты- гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа жетістіктердің нәтижесі бойынша ақпарат беру.

Журналдың міндеттері:

Бұрын жарияланбаған және басқа журналда жариялау үшін ұсынылмаған түпнұсқа жоғары сапалы ғылыми мақалаларды қабылдау.

Авторлық құқыққа қатысты Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына және жариялау этикасы бойынша әлемдік тәжірибеде жалпы қабылданған ережелерге сүйену.

Келесі гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа зерттеулерді қамту:

1. Әдебиеттану
2. Өнертану

Құрметпен, «Керуен» журналының бас редакторы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан) МАТЫДЖАНОВ Кенжесхан Ісләмжанұлы

Уважаемые читатели, коллеги, единомышленники, друзья!

Перед вами очередной номер научного журнала «**Керуен**».

Статьи журнала регистрируются в БД CrossRef и к каждой авторской статье обязательно присваивается DOI – цифровой идентификатор объекта, который используется для обеспечения цитирования, ссылки и выхода на электронные документы. Журнал индексируется Казахстанской базой цитирования (КазБЦ) АО «Национальный центр государственной научно-технической экспертизы» (НЦГНТЭ). Постепенно мы начинаем ориентировать авторов на подготовку публикаций по стандартам, принятым в изданиях, входящих в международные базы цитирований Web of Science и Scopus. Ранее уже были скорректированы требования к объему аннотации и ключевым словам.

В составе редакционной коллегии журнала представлены ведущие казахстанские и зарубежные ученые. Журнал следует политике информационной открытости и доступности публикаций авторов, статьи размещаются на сайте журнала на трех языках в полнотекстовом доступе.

Целью журнала является распространение научной информации и привлечение новых авторов. Журнал инициирует дискуссии по результатам новых достижений в области гуманитарных наук.

Задачи журнала:

Принимать оригинальные высококачественные научные статьи, ранее не опубликованные и не представленные для публикации в другом журнале.

Опирается на требования законодательства Республики Казахстан в отношении авторского права и общепринятые в мировой практике положения по публикационной этике.

Ориентироваться на охват публикаций по следующим специальностям в области гуманитарных наук.

1. Литературоведение
2. Искусствоведение

С уважением и надеждой на сотрудничество, главный редактор «Керуен», доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович.

Dear readers, colleagues, associates, friends!

Here is the next issue of the scientific journal "Keruen".

Journal articles are registered in the CrossRef database and a DOI is necessarily assigned to each author's article - a digital object identifier that is used to provide citation, reference and output to electronic documents. The journal is indexed by the Kazakhstan Citation Database (KazCD) of the National Center for State Scientific and Technical Expertise JSC (NCSTE). Gradually, we begin to orient the authors to the preparation of publications according to the standards adopted in the editions included in the international citation databases Web of Science and Scopus. Previously, the requirements for the volume of the annotation and keywords have already been adjusted.

The editorial board of the journal includes leading Kazakhstani and foreign scientists. The journal follows the policy of information openness and accessibility of authors' publications; articles are posted on the journal's website in three languages in full-text access.

The purpose of the journal is to disseminate scientific information and attract new authors. The journal initiates discussions on the outcome of new advances in the humanities.

The tasks of the journal:

Accept original high quality scientific articles that have not been previously published or submitted for publication in another journal.

Rely on the requirements of the legislation of the Republic of Kazakhstan in relation to copyright and generally accepted in world practice provisions on publication ethics.

Focus on the coverage of publications in the following specialties: humanitarian sciences

1. Literary studies
2. Art studies

With respect and hope for cooperation, Editor-in-chief of "Keruen", Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art MATYZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich.

Сарсенбаева Ж.Б.* Саметова Ж.*¹М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты**²Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан.**E-mail: ¹baden.zhansulu@gmail.com, ²zh.sametova@abaiuniversity.edu.kz**Orcid ID: ¹0000-0002-9554-163X, ²0000-0002-9481-4579***БЕЙСЕНБАЙ СҮЛЕЙМЕНОВ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ
ЖАҒАНДЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР**

Аңдатпа. Мақалада автор бүгінгі таңдағы балалар әдебиетінің көрнекті өкілінің бірі Бейсенбай Сүлейменов шығармашылығын басты талдау нысанына алады. Қаламгердің шығармашылығы бұрын-соңды ғылыми айналымға түсіп, зерттелмегендігімен бұл тақырып өте өзекті. Мақаланы жазу барысында балалар әдебиетіне өлшеусіз қызмет көрсеткен жазушы шығармашылығының тақырыптық, көркемдік ерекшеліктеріне назар аударылып, оның балалар психологиясы мен танымына, эстетикалық қабылдауына әсері жан-жақты сараланды.

Б. Сүлейменовтің авторлық қолтаңбасын анықтау компоративистикалық және нарративтік, герменевтикалық әдістерді қолдану арқылы жүзеге асты. Өлемдік деңгейде кеңінен тараған шығармалар жазушы туындыларында қалай интерпретацияланғанына салыстырмалы талдау жүргізіледі. Жазушының талдау нысанына алынған әңгіме, повестері, сондай-ақ заманауи ертегілерінің тілінің тазалығы мен ерекшелігі, тәрбиелік қырына мән беріліп, оның тақырып таңдаудағы шеберлігі, заманауи мәселелерді көркем бейнелеуіне назар аударылады. Автордың жаһандық мәселелерді, өзге мемлекеттердің тарихы мен географиялық деректерді балалар талғамы мен психологиясына сай жеткізуде қандай көркемдік тәсілдерді пайдаланғаны анықталады.

Жазушының шығармашылық лабораториясы, оның әлемді саяхаттауы мен кәсіби мамандығының көркем шығармаларына тигізген әсері де назардан тыс қалмай, оның қазіргі балалар әдебиетінің дамуына қосқан үлесіне ғылыми баға беріледі. Тұтас шығармашылығы мен өмір жолын балалар мен жасөспірімдерге арнаған жазушының туындыларындағы ұлттық құндылықтар мен салт-дәстүріміздің қалай бейнеленгені, жазушының өз идеясын жеткізуде қандай әдістер қолданғаны туралы баяндалады.

Кілт сөздер: балалар әдебиеті, фольклор, жаһандану, ұлттық таным, тарих, атамекен.

Кіріспе. Кішкентай бүлдіршіндерге арналған әдебиет сонау ауыз әдебиетінен бастау алып, талай белестерден өтіп, тақырыптық, көркемдік, стильдік, тілдік жағынан дамып, өрісін кеңейтіп келеді.

Әдебиеттанушы Н. Худайбергенов: «Тәуелсіздік тұсындағы қазақ әдебиетінің көп назарға алына қоймаған бір саласы – балалар әдебиеті», - дейді (Худайбергенов, 2022: 149). Расында, балалар әдебиетінің тарихын тым әріден бастағанымызбен, бүгінде әдебиеттің бұл арнасында қалам тербеп, жас ұрпақты қызықтыратындай туынды жазып жүрген қаламгерлер легі тым аз. Бұл бағытта қалам тербеген қаламгерлер саны аз болған соң зерттеу нысанынан да тысқары қалып келген-ді. Сол аз топтың ішінде жазушы Бейсенбай Сүлейменовтің шығармашылығы ерекше орын алады. Оның балаларға арналған туындылары өзінің заманауи тақырыптарымен, әрі жаһандық проблемаларды көркем түрде баяндап, жеңіл формада жеткізе білуімен қазіргі қазақ балалар әдебиетінде өзгешелене алды.

Оның бұл салада қарымды еңбек етіп, ХХІ ғасырдың бүлдіршіндердің сұранысына сай прозалық шығармалар жаза алуына балалар журналистикасындағы тәжірибесі сеп болғандай.

ХХІ ғасырдағы басты мәселелердің бірі адам және табиғат экологиясы екені анық. Әдебиеттанушы ғалымдар бұл мәселенің әдебиетте де ең басты нысана екенін айтып, олардың көркем шығармаларда қалай көрініс тапқанын талдап, талқылауда (Орда, 2019: 80). Балалар жазушысы Бейсенбай Сүлейменов те экологиялық проблемаларды көркем шығармалар арқылы балалардың санасына сіңіріп, қоршаған ортаға сүйіспеншілікпен және жауапкершілікпен қарауға баулып келеді деп айтсақ, қателеспейміз.

Бейсенбай Сүлейменов шығармашылығындағы көркем ой, баяндау жүйесі, ғажайып кеңістік, құпия әлем тек кішкентай бүлдіршіндерді ғана емес, барлық жастағы жанды қызықтырып тұрады. Қаламгердің шығармашылығына әбден қаныққан бүлдіршінің таным көкжиегі кеңейіп, білімі арта түседі. Мәселен, оның әңгіме-повестеріндегі, ертегілеріндегі мекен-кеңістік көбіне адам аяғы көп баспаған Солтүстік Мұзды мұхиты, Африка, Антарктида материктері. Жазушы тағылымды оқиғаларды осы мекендер арқылы баян ете отырып, балаға сол материктердің климаты, флорасы, фаунасының өзгешелігін де жеткізе отырып, жағрафия іліміне қатысты білімін тереңдете түседі.

Материалдар мен әдістер. Жазушы Бейсенбай Сүлейменовтің тұтас шығармашылығы балаларға арналған. Мақаланы жазу барысында оның әр жылдары жарыққа шыққан «Кечуа тайпасының үндістері» (1985), «Қуанышты күн» (1989), «Бес ғасыр атылмаған садақ» (1992), «Тентектер» (2006), «Күннен келген адам» (2010), «Сырлы әлем» (2021), «Хан шатырдан күн шатырға саяхат» (2021) сынды кітаптары негізгі зерттеу нысанына алынды.

Көркем шығармаларды талдау балалар әдебиетін зерттеген ғалымдар Ш. Ахметовтің, А. Әлтайдың және Н. Құдайбергеннің, Е. Хуатбекұлының зерттеу жұмыстары негізінде жүргізілді.

Мақаланы жазу барысында салыстыру, жүйелеу, көркемдік талдау әдістері қолданылды.

Зерттеу нәтижелері және талқылау. Тек балалар үшін қалам тербеген жазушының шығармашылық әлемі ешкімге ұқсамайды. Оның жазушылық шеберлігі «Кечуа тайпасының үндістері», «Бес ғасыр атылмаған садақ» сынды кітаптарынан анық көрінеді. Бұл кітаптар оқырманға Оңтүстік Американың сырлы әлемін ашады. Осы өлкені мекен еткен үндістердің ерекшеліктерін, құпиясы мол әлемін, кешегі өткен өмірін, тарихын, бүгінін әдіптеп, көркем жеткізе біледі. Ғасырлар өтсе де сынбаған рухты, кеудедегі ұлы күшті, өз болмысын, тегін, салт-санасын сақтаған жұрт жайлы өзгеге ұқсамайтын керемет өрнегімен оқырманын таңдандырды. Бұл – оның қазақ әдебиетіндегі жеңісі болды.

Оның «Бес ғасыр атылмаған садақ» атты кітабы оқырмандарға жаңа бір әлемді ашқандай (Сүлейменов, 1992). Оңтүстік Америкаға барған сапарында кездескен тосын жағдайлар мен таңғажайып оқиғалардың әсерімен жазылған бұл жолжазба кітап кішкентай бүлдіршіндерге үндістердің тарихы, діні, болмысы, тұрмыс-тіршілігі ту-

ралы көп мағлұмат береді. Жазушы бұл кітабында бес ғасырдай уақыт бодан болған ержүрек халықтың арман-аңсарын өз көзімен көріп, көрген әсерін қағазға түсіріп, сан жылдар азаттық үшін күрескен қазақ жұртымен ұқсастығын байқайды. Бодандықтың қамытын киген соң отарлаушылардың салт пен сананы, тілді, мәдениетті, барлық мәдени ерекшеліктерін жоятынын қынжыла жазады. Автор: «Бұл халықтың азаттық алатынына мен сенемін, солай болуын қалаймын да. Өйткені олардың жүрек дүрсілі бізбен бір, тек еншісін ертерек алып кеткен бауырымыз, туысымыз сияқты.

Бір қуанатыным – олардың қайсарлығы мен кішіпейілділігі, дархандығы, тіпті санап жеткізе алмайтын қасиеттерінің бізге, қазақтарға ұқсастығы.

Бір өкініштісі – сол халықтың бізден жырақ тұратындығы», – деп Латын Америкасына, үндістер еліне саяхат жасап, оқырманға мүлде өзге материкте, арасын мыңдаған шақырымдар бөліп жатқан ұлттың астанасы, кішкентай балалардың тіршілігі, тарихын, қалай отарланғанын, жиһанкез Христофор Колумбтың Оңтүстік Американы қалай ашқанын, олардың айтулы мерекесін, табиғатын, аңыз-әңгімелерін тебірене жазады.

Осы сапардан соң жазушының шетелдік балалар жайлы жазу құдды бір дағдысына айналғандай әсер қалдырады. Бұл тақырып кішкентай бүлдіршіндерді қызықтыратыны сөзсіз.

Ал 2006 жылы «Балалар әдебиеті» баспасынан қаламгердің «Тентектер» атты кітабы жарық көрді. Оған жазушының «Тентектер» атты повесімен бірге әңгіме, ертегілері енгізілді. Кітаптың басты кейіпкерлері – бақытты балалар, ашық та жарқын жеткіншектер. Олар достықты қастерлейді, үлкенді үлгі тұтады. Ал кейбір әңгіме-ертегілері шет ел балаларының ауыр тұрмыс тауқыметіне, мұқалмайтын қайсар мінезіне арналған. Шығармаға терең үңілген әрбір жас оқырман олардың да өздеріне тән қызық-қуаныштары бар екеніне көз жеткізеді, бірге шаттанады. Мәселен, «Тентектер» повесінің бас кейіпкерінің атынан айтылған мына сөзге назар аударып көрейік. « – Егер бір-бірімізге қастық ойласақ, аспаннан алмас қылыш түссін, мойнымды кесіп түссін! – Кесіп түссін! – Егер өтірік айтсам, аспаннан алмас қылыш түссін, тілімді кесіп түссін! – Кесіп түссін! – Егер достарымызды жолға тастап, сатқындық жасасақ, аспаннан алмас қылыш түссін, мойнымды кесіп түссін!». Бұл диалогтан балалардың жан дүниесін терең меңгерген жазушының тапқырлығын аңғару да қиын емес. Балаларға арналған шығармаларда мәтін тілінің жеңіл, ұғынықты болуы – басты талаптардың бірі. Повестің оқиғасы қызықты, тілі жатық. Оқырманды өзіне еріксіз тартып, баурап отырады. Тіпті, шығарманы оқыған ересек адам да бір сәт балалар қиялына шолу жасап, өздеріне жұмбақ әлеммен танысады (Сүлейменов, 2010:129).

Бұл повестің тақырыбы – адамзат тарихындағы мәңгілік тақырыптардың бірі – достық тақырыбы. Кіп-кішкентай болса да, достыққа берік бүлдіршіндердің бірлігінің жемісі керемет суреттеледі. Әрі баланың бойына патриоттық сезімді дарытатын, өткен тарихымызды танытатын, оны білуге баулитын ғибраты да мол повесть. Мұндағы балалардың арасындағы достық ұлт та таңдамайды. Повестегі өзге ұлт өкілінің қазақ тіліне деген құрметі өз елімізде тәуелсіздігімізді алғанымызға отыз жылдан астам уақыт өткеніне қарамастан мәртебесінің өспей келе жатқанында қазақ тілін білуге, үйренуге, қастерлеуге көпшілікті жетелесе керек-ті.

Шығарманың басты кейіпкері – Ляня. Оның ұлты – грек. Ал достары: Ералхан, Бақыт, Қайрат, Бауыржан, Орынбасар. Автор кішкентай Ляняның қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін былай жеткізеді: «Алғашында Ляняны мамасы орыс мектебіне апарған. Сөйтсе, Ляня бір ауыз орысша білмейді екен. Ал, қазақша сайрап тұр. Мұғалімдер ата-анасына Ляняны қазақ сыныбына беру керек деп ұсыныс айтты. Анасы көнбей қойды. Сонда оның жылағаны-ай. Бүкіл ауылға естілді десе де болады» (Сүлейменов, 2021:129).

Жүрегінде қазақ жұртына деген ерекше махаббаты бар Ляня қыз өзінің ата қонысы, өзінің байырғы елі Грекияға көшер сәтінде қатты қиналады. Достары мен өзі әбден бауыр басқан Қазақстанның қимай-қимай, өзі ешқашан көріп, табаны тимеген елге аттанады. Шығарманың осы сәтінде бүлдіршіндер арасындағы достық, олардың бір-біріне деген қимас сезімі мен достық пейілдері өзгеше суреттеледі.

Ал шығарманың соңында Ляняның достары – «Қызыл сұңқарлар» отрядының мүшелері бірігіп, ауылдың тарихи шежіресін жасап, мектептен мұражай ашуы жас ұрпақтың бойына өз тарихын білуге деген қызығушылығын оятатын туындының ерекшелігі іспетті.

Бейсенбай Сүлейменов шығармашылығының бір бөлігін ертегілер құрайды. Оның «Жанайқайы», «Күңіренген мұзтауы», «Қыранның қанаты жылайды», «Горилла-адам», «Әжесін іздеген Император Пи», «Мысық махаббат», «Туған күніңмен, Айтұмсық!», «Алабай-Далабай», «Баунти» бала», «Африканы арқалаған Кака», «Жыртқыш балық жайлы хикая» сынды ертегілерінің бәрінің негізінде ауыз әдебиетінің элементтері бар, бүгінгі заманның мәселесі мен адамдары тартымды жеткізілген.

Жазушының «Туған күніңмен, Айтұмсық!» атты ертегісі хайуанаттар туралы ертегіге жатады. Кейіпкерлері: мүйізтұмсық, қолтырауын, маймыл, тасбақа, керік, көртышқан, торғай және бөлтірік. Ертегіде суреттелген мекен – алыстағы Джунгли мен Саванна. Әйтсе де, ертегі мазмұнында жазушы қазақы түсінік-пайымды, наным-сенімді, салт пен дәстүрді қызықты жеткізеді. Мәселен, қазақ жаңа туған нәрестені көз тиеді, сөз тиеді деп біршама уақыт елдің көзінен тасада ұстайтынын мүйізтұмсықтың баласының туылғанын жасыру арқылы былайша жеткізеді: «Жаңа туған ботақанға бәдіктің тілі, сұғанақтың көзі өтпесін деп, жан баласына көрсетпей, тығып ұстады. Күндіз Күннен қалқалады, түнде Айдан жасырды. Жаксы жаңалықты қанша құпия ұстағанмен гу-гу әңгіме басылған жоқ. Тышқандар жерді тесіп жетсе, Сауысқан шатырдың саңылауынан сығалап, «бауы берік болсын» айтып та үлгерді. Ал, қалған аң-құс сүйкімді жануарды бір көруді армандаумен жүрді» (Сүлейменов, 2021: 297).

Бұл ертегіде Саваннаны мекен еткен мүйізтұмсық баласына бесік жырын да айтып береді. Ертегіні оқи отырып, тағы бір аңғаратынымыз туған күнін бірінші болып тойлауға таласқан жануарлардың әрекеті, жалпы ертегінің желісі ертеден келе жатқан «Жыл басына таласқан хайуандар» атты ертегіні еске салады.

Осы ертегінің көркемдік деңгейін арттырып тұрған бір деталь – ауыз әдебиетінің бір үлгісі бесік жырының қолданылуы. Мұндай ауыз әдебиеті үлгілерінің көркем шығармадағы қолданысы жайында ғалым Е. Хуатбекұлы: «Бесік жыры, қиял ғажайып ертегілер, эпостар т.б. фольклорлық еңбектер баланы ізгілікке үйретіп, жан-жағын

тануға, қадірлеуге баулиды. Осынау дәстүр сабақтастығы жазба әдебиетімізден де көрініс тауып, көптеген қаламгерлеріміз балалар әдебиетінің дамуына қарымды үлес қосуда», - деген пікірін айтады (Хуатбекұлы, 2022: 137). Халықтың мұндай мұрасы қазіргі таңда балаларға арналған шығармаларда әртүрлі формада қолданыс тауып келеді.

Бейсенбай Сүлейменовтің қай ертегісін алмайық, үлгі мен өнегеге толы. Қазақтың қария, ақсақал кісінің сөзіне тоқтап, солардың жолын, сөзін кеспей, айтқанын екі етпейтін, өзінен алдыңғыларға қарсы келмейтін, солардан ақыл алып, үлгі тұтатын кішіпейіл қасиеті туралы «Алабай-Далабай», «Африканы арқалаған Кака», «Жыртқыш балық жайлы хикая» сынды ертегілерінде баяндалған. «Алабай-Далабай» ертегісінде жолы да үлкен, қара күші де өз аңдардан артық аң патшасы – арыстаннан күшіктерін алдына салып барып, ақыл сұрай барған төбеттің әрекетінен осы қазақтың қанына сіңген «үлкенге – құрмет, кішіге – ізет» көрсететін жөнін аңғарамыз. Ал «Африканы арқалаған Кака», «Жыртқыш балық жайлы хикая» атты ертегілерінде африкалықтар мен үндістердің жасы үлкендер мен өз билеушілерінің сөзіне тоқтайтын, ізетін де байқаймыз.

Жоғарыда айтылған «Алабай-Далабай» ертегісінен қазіргі заманда барлық нәрседен мән кетіп, адамзаттың тура жолдан тайып, жан-дүниесінің рухани азып, тозып бара жатқандығы жайлы автордың жанашырлықпен ашына баяндаған шынайы болмысын танимыз. Иесі Жауынбай ақсақал мен оның иті Алабай арасындағы мына диалог соның айғағы: «Бұрын жылқы кісінесіп, ит біткен ырылдасып түсінісетін едік. Бұл ғасырлар бойы жалғасқан дәстүр-тің. Оғаш кетсе, кешірім сұрап, құйрығын бұлғандата, қыңсылай тізе бүгетін. Одан әрі дос-татулық жалғасып жүре беретін», – деді төбет (Сүлейменов, 2021:300).

– А, а, енді түсіндім. Бұлар – немере, шөберелерді айтпағанда ет-бауырың – балаларыңның да мінез-құлқы өзгеріп барады. Айта, айта мен де шаршадым. Жеккөрінішті атанудың алдында тұрмын. Осы кемшіліктің, тіпті індет деп айтар едім, түп-тамырына балта шаппай болмайды. Күн ойланып, түн толғанып, себебін түсіне алмадым. Кейде: «Маған ғана керек пе?» деп, қолымды бір сілтегім келеді, – деді Жауынбай ақсақал. – Заман өзгерді ме, адамдар өзгерді ме? Ал, мына иттерге не жетпейді. Олардың өмір сүру қағидасы бөлек емес пе? Тамағы тоқ. Қасқыр қуып, түлкі шалып, мал қайырып, шаршап – тілінен сілекейлері ағып жатқан жоқ қой, – деген жауабынан тіршілікте әрбір ортаның сыры мен сыны кетіп, мән-мазмұны қаша бастағанына ашынысын білеміз (Сүлейменов, 2021: 300-301). Ит өз замандастары мен артынан ергендерге, адам да сол секілді ұрпағына наразы. Тіпті, осыны ертегіні оқи отырып, бәрінің басында осындай мәселе бар екенін түсінеміз. Мұндай мәселелер жасты да, өзге бір категорияларды да таңдамайды. Шығармадағы Алабай төбет иесінің кеңесімен кең далада жайылып, арыстанға келіп жүгінгенде оның да басында қайғы барын, оның өмірінен торда емес, еркіндікте жүрген иттің өмірі дұрысырақ екен-ау деген ойда қаласың. Кейіпкер зообақта темір торда отырған арыстан да төбетке осы жүрісінің дұрыстығын өлеңдете былай деп айтады:

Айналайын, Алабай,
Арсалаңдап далада-ай,

Асыр салып ойнайсың,
Ойын құмар баладай.
Бұлғандатып құйрықты,
Еркелейсің жағалай.
Өздігіңнен біреуге,
Тиіспейсің қарадай.
Шәуілдесе күшігің,
Шақша басың шарадай.
Айнымайсың қалпыңнан,

Айналайын, Алабай! – деп әндете Алабайға балаларын өр мінезді етіп тәрбиелегеніне ризалығын білдіреді. Олардың сәлем беретін қасиетінің де сиреп бара жатқанын айтады. Автор бұл тұста бүгінгі адамдар арасындағы қарым-қатынастың өзгеріп бара жатқанына, сөз анасы сәлемнің де берілмей жататынына емеурін танытып, жас ұрпақтың бойына осындай ізгі қасиеттерді қайта дарытуға тырысқандай.

Бейсенбай Сүлейменовтің ертегілерінде «атамекен» ұғымы да шет қалып қалмаған. Осындай қастерлі ұғымды «Африканы арқалаған Кака» деген ертегісінде африкалықтардың тыныс-тіршілігінен бастап, олардың этностық ерекшеліктерін де суреттеу арқылы жеткізеді.

Ал «Жыртқыш балық жайлы хикая» атты ертегісі ежелгі үндістердің аңызының желісімен жазылған. Пиранья атты жыртқыш балықтар Оңтүстік Амиракадағы өзендерді мекен еткендіктен осы аумақта қоныстанған үндістердің арасында бұл балықпен байланысты түрлі аңыздар, мифтер тараған. Ертегіде Пираньяның жыртқыш екенін кішкентай балықтар білмей, оған қорек береді. Уақыт өте келе бұл балықтар балаларға шабуыл жасап, зиянын тигізеді. Күллі үндістер бұл балықтың азабынан құтылудың жолын ойлаумен бастары қатады. Күндердің күнінде көсемнің түсіне Пираньядан құтылу үшін кішкентай балаларды тасаттыққа шалып отыру керек деген аян беріледі. Ел амалсыз көсемнің айтқанына көнеді. Ертегінің негізгі желісі осы. Бұл ертегінің баяндау жүйесі, ондағы мәліметтер балалар үшін қызық болғанымен, мұндағы балықтың жыртқыштығы мен баланы тасаттыққа шалу амалы олардың психологиясы мен қабылдауына кері әсерін тигізе ме деген де ойға қаласың.

Автордың тақырып таңдаудағы ең оңтайлы әдісі ол ешбір қаламгер жазбайтын әрі өз уақытындағы өте өзекті проблеманы шығарманың негізгі арқауы ете біледі. Мысалы, «Жанайқайы» ертегісінің негізгі идеясы – табиғат тағыларына жасаған адамдардың қиянатын тоқтату. Бұл ертегі балаларды жанашырлық – эмпаттыққа, қоршаған ортаға деген махаббатқа баулиды. Бала жанының саф алтындай таза болатыны барлығымызға белгілі, ал осы аталған әңгімесінде жазушы кейіпкер Асылдың зообақтағы жануарлар көрген азапты тоқтатуға ұмтылысын бейнелеу арқылы әлсізді күшпен қорлауды, азаптауды ауыздықтауды, мұндай қасиеттен аулақ болу керектігін ұғындыра жазады. Асылдың өз құпия әлемі бар. Асыл табиғат тағыларына жасалынған озбырлық пен қатігездікке қарсы қаһарман ретінде сомдалған кішкентай кейіпкер. Ол шынайы өмірде біраз күш-қажыр керек дүниені оңай, балтамен темір торды кесіп, аңдарды еркіндікке шығарады (Сүлейменов, 2010: 219).

Автордың ешкімге ұқсамайтын тағы бір өзіндік қолтаңбасы – қаншама жылдар өткеніне қарамастан, шығармаларының өміршеңдігін жоғалтпауы. «Горилла-

адам» атты ертегісін өз заманымыздағы ғылыми эксперименттердің тұжырымын негізге ала отырып жазғандығы байқалады. Адамдардың санасы маймылдарға қарағанда жоғары бола тұра, ақыл-есті алдау-арбауға жұмсайтынын, білімнің де теріс пиғылда жұмсалатынын көрсеткен. Маймыл қанша адамға ұқсағысы келсе де, адам бола алмайды. Ертегінің негізгі идеясы – Жаратқан бейнелеген болмысты ешкімнің өзгерте алмайтыны, сол болмысты толықтай өзімізде қабылдау керектігі көрсетілген. Оқиға желісінің соңы Горилла адамның қарапайым адамның бойындағы жағымсыз қасиеттерді сырттай қарап, жиреніп кетуімен аяқталады. Ертегіні оқыған бала іштарлық, көреалмаушылық секілді қасиеттерінің маймылдың санасына да кері әсер еткендігін түсініп, бұл әдеттерден жирену керектігін саралай алады. Басты кейіпкердің: «Қарға қарғаның көзін шұқымайды», «Қасқыр да бөлтірігін жолда тастамайды» деп үйреттіңіздер. Бұл – джунгли заңы, мейлі. Ал, адамдардың да өз заңы бар емес пе? Ізгілік пен тәртіпке бағышталған. Мен мынаны түсінбеймін, адамдар өздеріне өздері қиянат жасайды. Өкпелерін түгінмен улайды. Сәт сайын. Таңертең ұйқысынан ояна, аман-саулық жоқ, темекісін тартудан бастайды. У қосылған тентек су ішеді. Бұл қылықтарын мақтан тұтады. Мұны да кешірер ем, олар – адамдар өтірік айтады екен. Сол өтіріктеріне өздері сенеді. Алдайды, арбайды. Жолдасын жолда тастап кетуге де бар. Адам баласы үшін бұдан асқан қатыгездік бар ма? Бұның бәрі Джунгли заңына да, Дала заңына да қарсы. Сонда маған қандай заңмен жүр дейсіздер? Олармен қалай дос боламын. Оған арым да, бала намысым да жібермейді. Жетер, енді!.. – деген сөздерінен кейін зиянды әдеттерден аулақ болып, өзін қоршаған ортаны аялай білуі керектігін түйсінеді (Сүлейменов, 2010:241).

Тағы бір «Қыранның қанаты жылайды» ертегісінде балаларды еркіндікке, асқақ арманға жетудегі төзімділік пен қайсарлыққа жетелейді. Арманың биік болса, кедергілерге қарамай, қиындықтарға мойымай түбі бір жететініне сенуге жетелейді (Сүлейменов, 2010:232).

Ертегіні оқысақ, бұл әлемде сан түрлі жан иелері бар екенін, олардың әрбірі өз орнында болуы керектігін, әрқайсының арқалаған өз жүгі, миссиясы барын, соны орындамай, жан тыныштығына жете алмайтындығын құстарды кейіптеу арқылы көркем баяндаған. Ертегідегі оқиға ғасырды ғасырға жалғастырған, күйбең тіршілігіне көңілі толмаған қарт Қарға жайында. Ол әуеде еркін қалықтаған қыранның балапанын ұрлап, өз бауырына басып, өзінікі еткісі келеді. Сол қыран түбінде өзінің өзгеден, айналасындағылардан генінің өзгешелігін түсініп, өзінің асыл мұратына, таудың ұшар басына жетуге талаптанады. Қыран түбінде көрген нұрлы тауының ең биік нүктесіне жетуді өзіне арман қып, соңында сол арманын жүзеге асырады. Арманы оған күш-жігер берді. Ертегідегі: «Қанша сүріне-қабына шаршаса да, түн ұйқысы төрт бөлінсе де, әлгі нұрлы тау, жұмбақ әлем есінен шығар емес. Міне, міне, сәл-ақ қалғандай, қол созым жерде тұрғандай, жарқ етіп, көзайым болып көрінетіндей... Сол сол-ақ екен, жүрегіне бір жылылық ұялай, ұлы сағынышқа ұштаса берді. Жанары жарқ етіп, сұстана бір қарағанда қоршай жайғасқан қарғалар бастарын төмен салды. Бүркіт бар дауысымен шаңқ етті. Оның дауысы осы күнге дейін дәл мұндай қатқыл шықпаған еді. Қарға біткен бір сұмдықтың боларын сезгендей қарқылдауға шамасы жетпей, мойындарын қанатының астына жасыра қойды. Бүркіт бар күшін жинап,

қарғалардың тобырын бұза-мұза көкке самғады. Шулап қалған құстарға бұрылып қараған да жоқ. Күні кеше ғана ағалы-інілі, қимас бауыр сияқты еді. Сөйтсе, бұл дүниенің бәрі бекер екен! Соны ұқты. Алыста, өте алыста түсінде талай көрген, сағына-сарыла іздеген, көзіне оттай басылып әлгі жұмбақ, нұрлы тау, құлпырған жаңа әлем тұрды. Ол сонда ғана өзін көк тәңірдің ұрпағы екенін алғаш рет сезінді. Қуанды. Бойын күдіретті бір күш баурап алды. Қанатын қақпаса да, биікке, бұлттан әрі самғай түсті. Армансыз қалықтады кеп. Шаңқылдап шаттанғысы келді. Еркіндік дегеннің қандай ғажап екенін сезгендей болды, – деп жазылған жолдар арқылы қыранның жанкешті әрекетін, қайтпас-қайсарлығын суреттеп, арман-ниетің түзу болса, ұшпаққа шығарарын жас ұрпақтың санасына сіңіреді (Сүлейменов, 2010:232).

Қаламгердің «Күніренген мұзтауы» ертегісіндегі анасының мейірімін көрмеген, бірақ өмірді шексіз сүйетін балапан Чимби арқылы көңілсіз сәттерге бой алдырмай, кедергілерге берілмей, қайта өзін-өзі ерлікке, төзімділікке шыңдау керектігін жеткізеді. Бұл ертегінің тағы бір ерекшелігі балаларды шын достыққа, өмірге сүйіспеншілікпен қарауға тәрбиелейді. Қарым-қатынаста екі жан бірін-бірі жақсы көріп, достасып кетуі үшін шекара емес, өмірдегі қиындықтарда қолдау көрсете білу керектігі астарлана көрсетілген.

Ғаламдық жылу әсерінен Солтүстік Мұзды мұхитты мекендейтін жан-жануарлардың өмірінде қайғылы жағдайлардың болуы – ХХІ ғасырдың басты проблемасы. Жазушы ақ аю мен пингвинді кейіпкер етіп ала отырып, осы мәселені көркем шығармада көрсете біледі. Ақ аю – әлемдегі ең жыртқыш жануар, пингвин – епсіз, қанаты бар ұша алмайтын, бірақ сондай сүйкімді жануар, шығарманың негізгі идеясын – осы екі бөлек жаратылыстың дос болуға ниеті мен олардың достықтарына әртүрлі өзгешеліктің шекара қоймайтыны да құрайды (Сүлейменов, 2010: 227).

Нәтиже. «Балалар әдебиеті дегеніміз – балалар тәрбиесі деген сөз. Ал балалар – тәрбиесі – біздің болашағымыз», - дейтін тұжырым бар. Бұл тұста қаламгер Бейсенбай шығармашылығы, оның ішінде әңгімелері бұған таптырмас мысал. Оның бір топ әңгімесін еңбек тақырыбы құрайды. Оның осы тақырыптағы шығармалары балаларды еңбекқорлыққа тәрбиелеудегі таптырмас құралдардың бірі. Ол «Алғашқы гүл» әңгімесінде еңбекке ерте араласқан балалар, қозаның арасындағы шырмауық, сора, құмай, дала жұмыстары суреттелген. Қағаздан қаппақ жасап киіп, барлық жас баланың дала тірлігіне ерте араласуы қазіргі заманда кездесе бермейді. Қаламгердің ауыл өмірін әсем түрде, еңбексүйгіш жастардың табиғатқа деген махаббатын ерекше суреттеуі де сол себептен болса керек. Қарындасына қамқор болған ағасы, басты кейіпкердің алқызыл гүлге тамсана қарауы, сол гүлді көріп, барлық қозаны арамшөптен тезірек отауға тырысқан Майра, барлығы-барлығы балаларды еңбексүйгіштікке, еңбектің табысы көп кездесе бермейтін әсем гүлге жеткізетініне сендіреді (Сүлейменов, 2010: 347).

«Баланың талғамы, ойы, ықыласы, есі, қабілеті, тілінің даму мәдениеті, олардың өсу, есею жылдарына қарай әртүрлі ерекшеліктерімен санаспай болмайды. Жазушы тіл шеберлігін игерумен қатар, бала тәрбиесіндегі мақсаты мен міндетін ұмытпауы керек... «Балалар әдебиетіне араласатын автор әр алуан жастағы оқушылардың барлық өзгешеліктерін ескеруге тиіс. Бұлай етпеген күнде оның кітабы балаға да,

үлкенге де керексіз, иесі жоқ кітап болып шығады», - дегенді ескерсек, жазушы әрбір шығармасында балалардың жасына сай психологиясының, мына әлемді қабылдауының да өзгеше болатынын өте шебер жеткізе білген деп толық сеніммен айта аламыз (Сүлейменов, 2021:5). Мәселен, онымызға дәлел: «Өкініш» әңгімесінде балалардың «Неге?» деп айналаны тануға барынша ұмтылатын кішкентай кезі өте қызық суреттелген.

Кішкентай Мейірдің апасына қоятын толассыз сұрақтары мен қолқасына апасының барынша сабырлықпен қарсы келмей, дегенін істетуі, жауап беруі бала тәрбиесіндегі іргетастың қалай құрылса, солай өмірбойы сақталатынын меңзейтіндей. Сондай-ақ қаламгер бұл әңгімесінде әрдайым баланың іс-әрекеті дұрыс бола бермейтінін, олардың кейбір істерінің өзін қоршаған ортаға зиянын тигізетінін де жіткізген.

Жазушының бұл аталған әңгімелерінің бәрінің баяндау жүйесі тартымды, қызық оқиғаларға құрылған, тілі жеңіл, жазушының орынды күлкі мен сықақты алмастыра пайдалануы шығармаларының көркемдік бояуын қанықтыра түскен. Оның әңгімелері туралы сатирик Көпен Әмір-Бек: «Бейсенбайдың мөлтек әңгімелері өз алдына бір әлем. Сол әлемге еніп, автормен бірге балалық шаққа саяхат жасасаң, әке мен баланың, ана мен ұлының арасындағы қарама-қайшылықты, түсінбестіктің куәсі боласың», - дейді (Сүлейменов, 2021:787). Ал Қаламгер Совет-Хан Ғаббасов оның «Күннен келген адам» атты кітабы турасында: «...Сондағы тылсымы мол тетігіміз не? Ол – шығармадағы өрілген бала тағдыры мен тіршілігі арқылы өмірдегі ақ пен қараны, бар мен жоқты көрсете білуі дер едік. Шынында да, адам тіршілігіндегі күллі қателіктер мен қоғамдағы әділетсіз зұлымдықтардан туындайтын ауыртпашылық атаулының барлығын арқалайтын да және көресісін көретін де – бала екені дәлелдеуді қажет етпейтін ақиқат. Тіпті әрбір отбасындағы болатын қасіреттердің азабын да тартатын, трагедиясын да арқалап қалатын бала ғой. Міне, автордың жұмбағы мол тылсымды ашып пайдалануын, оның шығармашылық ерекше жетістігі десек болады», - деген пікірін айтады (Сүлейменов, 2021: 747-748). Б. Сүлейменов шығармашылығына байланысты айтылған бұл қос пікірде оның шығармашылығының ең басты ерекшелігін екшеп көрсетіп бере алған екен. Расында, оның шығармашылығын парақтап отырғанда, қаламгердің баланы барлық шығармаларының өзегі ретінде алып, оған байланысты барлық проблемаларды бір шеңбердің бойымен көрсете алғанын әрбір бетінен ұғынасың. Автордың оқырманға айтары да сол бала жанын жастайынан жақсылыққа баулу, оны барлық жамандық атаулыдан қорғау керек дейтіндей.

Бейсенбай Сүлейменов шығармаларындағы идея, оқиға, кейіпкерлер болмысы ұлттық танымға, ұлттық психологияға негізделген. Оның шығармаларында балалардың санасына, қабылдауына кері әсерін тигізетін белгілер жоқ. Олай дейтініміз, балалар әдебиетінде бүгінгі жаһандық даму үдерісіне байланысты кішкентай балалардың психологиясына, танымына теріс келетін, жас ерекшеліктерін ескермейтін, сондай-ақ қабылдауына ауыр болатын кейіпкерлерді сомдау, оқиғаларды баяндау тым жиі етек алуда. Кейбір балаларға арналған прозалық шығармаларды оқып отырсаң, тәрбиелік мәні жоқ, жас өскіннің санасына жауыздықтың дәнін егетіндей түйіледі. Мұндай шығармаларды бала назарына экранизациялап, ұсынуда ешқандай сүзгіден өткізбеу де келешек үшін аса қауіпті болып отыр. Ал біз сөз етіп отырған

автор шығармаларының тәрбиелік мәні мен тағылымы да мол, оқиғалары да ширақ, кейіпкерлері де ерекше. Оның қаламынан туған дүниенің оқиғалары қызықты, әрқашан соңы бейбіт өмірмен аяқталады. Қаламгердің туындысы оқырман жүрегіне оқиғасының орамдылығымен жол тартады. Оқиғалары балалық шаққа ең төте жолмен апарады.

Балалар әдебиетін зерттеген ғалым, әдебиеттанушы Шеген Ахметов: «Балалар әдебиеті шығармаларының ықпалы, тәрбиелік күші жағымды кейіпкерлер образын жасау проблемасына байланысты шешіледі», – дейді (Ахметов, 1976: 6). Бейсенбай Сүлейменов сомдаған кейіпкерлердің бейнесіне назар аударсақ, қаламгердің осы талаптан шыға алғанын аңғарамыз. Жазушы кейіпкер таңдауда, оларға номинативті атау беруде фольклор үлгілеріне, ұлттық сананы негізге алады.

Жазушының «Хан шатырындағы кездесу немесе ертегілер әлеміне саяхат» тарихитанымдық ертегі-повесі қазақ балалар әдебиетіндегі тың құбылыс, соны туынды десек артық айтқандық емес. Автордың бұл шығармасы жеті ертегіден тұрады. Кейіпкерлері қазақ фольклорынан белгілі Тазша бала мен Күнікей қыз және бүкіл әлем ертегілерінің күллі ғаламға белгілі кейіпкерлері. Повестің ерекшелігі сол – жазушы ескінің көлеңкесінде қалып қоймай, оқиғаларын осы заманға бейімдеп жазған. Повестің ә дегеннен шымылдығынан-ақ Африка елдері жайлы көп мағлұмат алуға болады. Сонымен қатар бүгінде заманның ағымымен ұлттық санамыздан өшіп бара жатқан әдет-ғұрып, салт-дәстүріміздің де мысалдарын таниды. Мәселен, осы повесті оқыған бала ертеде қазақ жұртының туған күнді жыл сайын емес, тек мүшелден аман өткенде ғана тойлағанын біле алады.

Қаламгер бұл повесіндегі әр ертегісінде әртүрлі материктер мен елдерді суреттеп, оқиғаларды солардың ұлттық ерекшеліктері мен тарихына сәйкес баяндай жазады.

Жазушы 2010 жылы «Педагогика-Пресс Баспа үйінен» шыққан «Күннен келген адам» атты кітабында бұл повесін алғашқы «Ертегіге барар жолда. Тазша бала мен Күнікей қыз» атты кіріспе бөлімі мен жеті ертегіден құрастырып жариялайды. Шығарманың өн бойында баяндалатын оқиға – мүшел жастан шығатын Фараби деген баланың туған күнінің ұйымдастырылуы. Бірінші ертегісінде оқиғалар желісін Африка мемлекеті мен Қазақстан жерін байланыстыра суреттейді. Екінші ертегісінде Анд тауларының, Миссисипи, Амазонка өзендерінің ғажаптарын суреттейді. Майя, Жоғарғы Инк, Кечуа, Аймара, Аппачи, Каиова сынды ежелгі үндіс тайпаларының көсемдерінің ғажайып ерліктерін баян етеді. Үшінші ертегісінде әйгілі ағылшын жазушысы Редьярд Киплингтің «Джунгли кітабы» атты әңгімелер жинағындағы кейіпкерлерді басты негізге алады. Келесін төртінші ертегісінде балалар Жапония мен оның салт-санасын тани алады. Төртінші ертегіден соң қаламгер екінші ертегіге шегініп, тағы да ежелгі үндістердің ержүрек батырлары жайлы баяндайды. Бесінші ертегінің оқиғалар желісі орыс қаламгері Николай Носовтың әйгілі Дымбілмес деген кейіпкері мен швед қаламгері Астрид Линдгреннің Карлсон атты кейіпкерлерінің айналасында өрбиді. Келесі алтыншы ертегі ғасырлар қойнауында неше бір қанды соғыстарды, жеңіс пен жеңілістерді өткізген гректер мен олимпиаданың отаны Афины жайлы, ежелгі грек мифологиясының кейіпкерлері туралы көп мағлұмат береді. Ал соңғы, жетінші ертегіде, барлық әлем ертегілерінің кейіпкерлері еліміздің

тәуелсіздігінің нышандарының бірі астанамыз-табалдырығымыз – Астана қаласында орналасқан әсем ғимарат Хан шатырға жиналуымен аяқталады.

Ертегінің негізгі кейіпкерінің Фараби болуы да тегін емес. Қаламгердің бұл тұста кейіпкерін дала оқымыстысы, екінші ұстаз әл-Фарабидің атымен атағаны жас өскінге тағылым берер ұтқырлық. Өйткені, балалар әдебиетінің кейіпкері «...жақсыны үлгі етіп көрсетіп, ардагер адамдардың отаны, халқы алдындағы қызметін суреттеуі, солардың типтік образдарын жасап беруі арқылы жас өспірімдердің еліктеуіне, солардай болуына жол ашуы тиіс» (Ахметов, 1974:6).

Бұл повестің қазақ және әлем әдебиеті мен фольклорының кейіпкерлерімен қоса қазақ тарихындағы айтулы тұлғалардың ерен істерін танытуы да ерекшелігін білдіреді. Сондай-ақ повестің көркемдік қуатын тасқа қашап жазылған ескерткіштердегі түркі жазбалары мен Мағжанның «Түркістан» өлеңдерінен кездесетін интертекстер (мәтін ішіндегі мәтіндер) арттырып тұр.

Жазушы 2021 жылы баспа бетін көрген «Хан шатырдан-Күн шатырға саяхат» және «Сырлы әлем» атты жинақтарында екінші бөлімін қоса отырып, «Хан шатырдан – Күн шатырға саяхат» деген ат беріп, екі повестен тұратын роман деп толықтыра жариялайды. Автор бұл романының екінші повесінде оқиғалар желісін өзге планетамен байланыстыра жалғайды. Повеске арқау болған детальдар – галактика, өзгеғаламшарлықтар, метеориттер, планеталар (Ахметов, 1976).

Балалар әдебиетіне қойылатын талап өте жоғары. Оның өзіне тән ерекшеліктері бар. Зерттеуші Ш. Ахметов: «...Балалар әдебиетінің төмендегідей басты-басты алты ерекшелігі бар деп білеміз», – деп мыналарды атап көрсетеді:

«Біріншіден, балалардың психологиясына зерттеу жасағанда, олардың ойлау, түсіну қабілеті суреттеліп отырған оқиғаның, көркем образдың нақтылығын, дәлдігін өз өмірінің айналасынан алуды қажет етеді.

Екіншіден, әңгімеленіп отырған оқиғаның барысында лиризм болуы шарт. Баланың ішкі дүниесіне, ой-санасына бірден әсер ететінкүшті де мағыналы бейнелер алынуы керек. Балаларды өмірдің жақсы болашағына қанаттандырып, шарықтатып отыру шарт.

Үшіншіден, балалар әдебиетінде оқиғаны және адам характерін суреттеу әдістерінің динамикасы ерекше болады, Психологияның дәлелдеуіне қарағанда, балалар алдымен оқиғаның туып отыруына, бұлардың тез өзгеруіне, шешіміне, кейіпкерлер мінезінің әр жақты дамуына қызығады. Одан соң оның неден шыққан себептерін іздестіре бастайды.

Төртіншіден, балалар жаратылыстың көркем көріністерін, пейзажды шебер суреттеуді ұнатады, оған сүйсіне қарайды, соны өз айналасынан іздейді. Көркем әдебиеттегі жаратылыс суреттері олардың байқағыштық, талғампаздық қабілетін арттыра түседі. Пейзаждық сурет – эстетикалық тәрбиенің бір көрінісі. Ал, көркемдікке тәрбиелеу – баланың ақыл-есінің тез жеті- отырады. ліп, тез дамуына көмектесіп

Эстетикалық тәрбие көркем өнердің барлық салаларында ұлы шеберлер жасаған аса құнды мұраларды балалардың терең түсінуін, сол шығармалардан рақаттанып рухани ләззат алуын көздейді.

Бесіншіден, балалар әдебиеті шығармаларының мазмұны, идеясы олардың белсенділігін арттырып, өз өмірінің жарқын болашағын тануға себепкер болуға тиісті.

Оларды еңбекке, ғылымға, әр қилы мамандыққа еліктіріп үлкен істерді орындауға дайындай білуі, соған әуестендіруі керек.

Алтыншыдан, «сөз әдебиеттің негізгі материалы болып табылады. Біздің барлық әсерімізді, сезімімізді, ойымызды көркем түрге келтіретін – сол» деген М. Горький. Әсіресе балалар әдебиетіне қойылатын талап та дәл осындай. Балалар әдебиетінің тілі ойнақы, жеңіл әрі көркем, қысқа да мейлінше түсінікті, айқын да дәл, әрі әсерлі болуға тиісті. Балалар әдебиетінің тілі олардың сөздік қорын байытуға жәрдемдесетін бірден-бір құрал» (Ахметов, 1976:9-10). Ғалымның негізге алған осы ерекшеліктері мен талаптарының үдесінен Бейсенбай Сүлейменов шығармашылығы толық шыға алады. «Қазақ балаларының бағына жаралған» деген атқа ие болған қаламгер ғұмыр бойы тек балаларға арнап жазып, олардың талғамы мен әлеміне сай келетін дүниені жазуға әбден шыңдалып, өзінің үлкен ізін қалдыра алды. Оның шығармаларының қай-қайсы болмасын балалардың психологиясы мен жас ерекшеліктеріне сай, эстетикалық талап-тілектерге жауап беретін, мазмұнды, тілі шұрайлы, баяндауы тар-тымды, оқиғалары қызықты, динамикаға толы.

Қорытынды. Бейсенбай Сүлейменов жылдар бойы тек әдебиетке ғана емес, журналистика саласында да балаларға қызмет көрсеткендіктен, ол балаларға байланысты түйткілді мәселелердің бәрінен хабардар. Ол барша қазақ балаларының жанашыры іспетті. Авторды біздің еліміздегі балалардың әлеуметтік жағдайынан бастап, рухани әлеуеті мен дүниетанымы, оларды қорғау жайы ешқашан бей-жай қалдырған емес. Оның 2020 жылы қаңтар айының бесінші жұлдызында ҚР Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевқа жазған арнайы хатында бүгінгі таңдағы балаларға байланысты барлық мәселелер қамтылып, алдағы жылдардың бірін «Балалар жыды» деп белгілеп, аса ыждахатпен мән беріп, көптеген қордаланған мәселелерді шешу жайы айтылған. Ұлттың қамын ойлаған қаламгердің бұл хатында айтылған ұсыныс көп ұзамай-ақ қолға алынып, Президент жарлығымен «2022 жыл – Балалар жылы» деп жарияланды. Саналы ғұмырын балаларға арнаған қаламгердің бұл әрекеті үлкен жетістік болды. Оның ұлт келешегі үшін жасаған бұл жанашырлығы осы саладағы талай күрмелген мәселелердің шешім тауып, балалар руханияты мол тәрбие құралымен, кітаптармен толықты. Өзге де әлеуметтік проблемалардың басы қайрылып, шешілді.

Бірде ертегілер әлемін, енді бірде аң-құстардың арасын, кейде тіпті жер шарының арғы жағын суреттеу жазушыдан биік танымды, көп ізденісті талап етеді. Ал оларды балалардың психологиясына сай суреттеу қаламгерден асқан шеберлікті талап етеді. Жазушы Бейсенбай Сүлейменов осы талаптардың үдесінен шыға алғандай. Ол шығармалары арқылы ертегіге кішкентай бүлдіршінді иландырып, әділдікке, еңбекқорлыққа, қоршаған ортаға деген жанашырлыққа жетелей алды. Оның қаламгерлік шеберлігі сол оқырман мәтін ішінде өзі атын ғана білетін аң-құстармен достасып, сырласып, бірге жүргендей күй, өзге ғаламшарларды шарлап келгендей әсер сыйлады. Бастысы – баланың таза болмысын, жанын ашып көрсете білді. Оның шығармалары осынысымен бағаланып, бүгінгі балалар әдебиетінен айрықша орын алды.

Сарсенбаева Ж.Б.*, Саметова Ж.

¹Институт Литературы и искусства имени М.О. Ауэзова,
²Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
Алматы, Казахстан
E-mail: ¹baden.zhansulu@gmail.com, ²zh.sametova@abaiuniversity.edu.kz
Orcid ID: ¹0000-0002-9554-163X, ²0000-0002-9481-4579

Глобальные проблемы современности в творчестве Бейсенбая Сулейменова

Аннотация. Главным исследуемым вопросом данной статьи является творчество одного из ярких авторов современной детской литературы – писателя Бейсембая Сулейменова. Тема научной работы очень актуальна, так как в ней художественному анализу подвергаются ранее не исследованные произведения писателя. Авторы труда всесторонне рассматривают тематику и художественную самобытность творчества писателя, внесшего огромный вклад в развитие детской литературы, а также изучают степень влияния произведений на детскую психологию, познание, эстетическое восприятие.

Для изучения авторского стиля Б. Сулейменова использовались компаративистский, нарративный, а также герменевтический методы. Метод сравнительного анализа помог авторам статьи показать, как широко известные в мировой литературе произведения интерпретируются в творчестве писателя. Исследуя рассказы, повести, современные сказки писателя, авторы отмечают чистоту и самобытность языка, мастерство Автор в художественном изображении героев, проблем сегодняшнего времени, выборе тем, а также обращают внимание на воспитательный аспект произведений мастера слова. Авторы рассматривают художественные приемы, использованные Б. Сулейменовым для изображения глобальных проблем мира, страниц истории других государств, географических сведений о них в соответствии с детским восприятием и психологией.

В исследовании также уделяется внимание аспектам творческой лаборатории автора, отмечается, какую роль в создании художественных произведений сыграли его путешествия по миру, профессиональная сфера деятельности, высоко оценивается вклад Б. Сулейменова в развитие современной детской литературы. Также в научной работе рассматриваются художественные приемы изображения национальных традиций и обычаев, выражения собственных идей, моральных ценностей в произведениях Б. Сулейменова – писателя, посвятившего свое творчество делу воспитания подрастающего поколения.

Ключевые слова. детская литература, фольклор, глобализация, национальное знание, история, родина

Sarsenbaeva Zh. *, Sametova Zh.

¹M.O. Auezov Institute of Literature and Art,
²Abai Kazakh National Pedagogical University,
Almaty, Kazakhstan.

E-mail: ¹baden.zhansulu@gmail.com, ²zh.sametova@abaiuniversity.edu.kz
Orcid ID: ¹0000-0002-9554-163X, ²0000-0002-9481-4579

Global problems of modernity in the work of Beisenbai Suleimenov

Annotation. The main research question of this article is the creativity of one of the brightest authors of the modern children's literature is the writer Beisenbai Suleimenov. The topic of the scientific work is very relevant, as it is exposed to the artistic analysis of the previously unexplored works of the writer. The authors of the work comprehensively consider the themes and artistic identity of the writer, who made a huge contribution to the development of children's literature, as well as studying the degree of influence of the works on children's psychology, cognition, and aesthetic perception.

Comparative, narrative and hermeneutic methods were used to study the authorial style of B. Suleimenov. The method of comparative analysis helped the authors of the article to show how widely known works in world literature are interpreted in the works of the writer. Studying the stories, novels, modern fairy tales of the writer, the authors note the purity and originality of language, the skill of author in the artistic portrayal of the characters, the problems of the present time, the choice of topics, and pay attention to the educational aspect

of the works of the master of the word. The authors consider the artistic techniques used by B. Suleimenov to depict global problems of the world, pages of history of other countries, geographical information about them in accordance with the children's perception and psychology.

The study also pays attention to the aspects of the creative laboratory of the author, notes what role in the creation of works of fiction played by his travels in the world, the professional sphere of activity, highly appreciated the contribution of B. Suleimenov in the development of modern children's literature. Also in the scientific work are considered the artistic methods of depicting national traditions and customs, expression of his own ideas, moral values in the works of B. Suleimenov is the writer who devoted his creativity to the upbringing of the younger generation.

Key words. children's literature, folklore, globalization, national knowledge, history, homeland

Информация об авторах:

Сарсенбаева Жансұлу Баденовна, докторант Қазақстанның ұлттық университетінің атындағы аль-Фараби және Литература және өнер институтының атындағы М.О.Ауэзов атындағы Алматы, Қазақстан. E-mail: baden.zhansulu@gmail.com; ORCID: 0000-0002-9554-163X, Scopus ID: 57210989139.

Саметова Жанакүл, PhD, Қазақстанның ұлттық педагогикалық университетінің атындағы Абая, Алматы, Қазақстан. E-mail: zh.sametova@abaiuniversity.edu.kz; Orcid ID: 0000-0002-9481-4579.

Әдебиеттер

Ахметов Ш. Қазақ совет балалар әдебиеті. – Алматы: Мектеп, 1976. – 228 б. (қаз).

Ахметов Ш. Қазақ балалар әдебиеті. – Алматы: Мектеп, 1974. – 176 б. (қаз).

Орда Г., Сәрсенбаева Ж., Әбілхайыров Н., Сұлтанғалиева Р., Мекебаева Л. Қазіргі қазақ әдебиетіндегі табиғат және адам экологиясы / 2019. Utopía y Praxis Latinoamericana. 24, 1, pp. 79-89. ISSN 1315-5216 / ISSN-e: 2477-9555 (ағылшын).

Сүлейменов Б. Сырлы әлем. Таңдамалы шығармалар: роман, ертегілер, мен әңгімелер, саяхатнама, естеліктер, эсселер. – Алматы: Асыл кітап, 2021. – 892 б. + 56 бет түрлі-түсті жапсырма. (қаз).

Сүлейменов Б. Бес ғасыр атылмаған садақ. – Алматы: Шарапат, 1992. – 50 б. (қаз).

Сүлейменов Б. Күннен келген адам. Повестер, әңгімелер, ертегілер. – Астана: Педагогика-Пресс Баспа үйі, 2010. – 352 б. (қаз).

Сүлейменов Б. Хан шатырға саяхат!: роман, ертегілер мен әңгімелер. – Алматы: Дала дизайн, 2021. – 288 б. (қаз).

Хуатбекұлы Е. Балаларға арналған шығармаларда шындықты бейнелеу. «Керуен» ғылыми журналы №3, 76-том, 2022. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2022.3-12>. ISSN: 2078-8134 | eISSN: 2790-7066 (қаз).

Худайбергенов Н. Ескен Елубаев поэзиясындағы ұлттық құндылықтар жүйесінің көркемдік ерекшеліктері. «Керуен» ғылыми журналы №3, 76-том, 2022. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2022.3-13>. ISSN: 2078-8134 | eISSN: 2790-7066 (қаз).

Литература

Ахметов Ш. Казахская советская детская литература. – Алматы: Мектеп, 1976. – 228 с.(каз.).

Ахметов Ш. Казахская детская литература. – Алматы: Мектеп, 1974. – 176 б. (каз.).

Орда Г., Сәрсенбаева Ж., Абилайыров Н., Сұлтанғалиева Р., Мекебаева Л. Экология природы и человека в современном казахском литературе / 2019. Utopía y Praxis Latinoamericana. 24, 1, pp. 79-89. ISSN 1315-5216 / ISSN-e: 2477-9555 (англ.).

Сүлейменов Б. Загадочный мир. Избранные произведения: роман, сказки и рассказы, воспоминания, эссе. – Алматы: Асыл кітап, 2021. – 892 с. + 56 с. (каз.).

Сүлейменов Б. Лук, из которого не стреляли пять веков. – Алматы: Шарапат, 1992. – 50 с. (каз.).

Сүлейменов Б. Человек с солнца. Повести, рассказы, сказки. – Астана: Педагогика-Пресс, 2010. – 352 б. (каз.).

Сулейменов Б. Путешествие из Хан шатыра в Күн шатыр!: роман, сказки и рассказы. – Алматы: Дала дизайн, 2021. – 288 б. (каз.).

Хуатбекұлы Е. Изображение действительности в произведениях для детей (По произведениям Б. Адила). Научный журнал «Керуен» №3, Том 76, 2022. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2022.3-12>. ISSN: 2078-8134 | eISSN: 2790-7066. (каз.).

Худайбергенов Н. Художественные особенности системы национальных ценностей в поэзии Ескена Елубаева. Научный журнал «Керуен» №3, Том 76, 2022. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2022.3-13>. ISSN: 2078-8134 | eISSN: 2790-7066. (каз.).

References

Akhmetov Sh. (1976) Kazakh Soviet children's literature. - Almaty: Mektep. - 228 p. (kaz.).

Akhmetov Sh. (1974) Kazakh children's literature. - Almaty: Mektep. - 176 p. (kaz.).

Orda G., Sarsenbayeva Z., Abilkhayrov N., Sultangalieva R., Mekebayeva L. (2019). The nature and human ecology in modern kazakh literature. *Utopía y Praxis Latinoamericana*. 24, 1, 79-89.

Suleimenov B. (2021) Mysterious world. Selected works: novel, fairy tales and stories, memoirs, essays. - Almaty: Asyl kitap. - 892 p. + 56 s. (kaz.).

Suleimenov B. (1992) A bow that has not been fired for five centuries. - Almaty: Sharapat. - 50 p. (kaz.).

Suleimenov B. (2010) Man from the sun. Tales, stories, fairy tales. - Astana: Pedagogy-Press. - 352 b. (kaz.).

Suleimenov B. (2021) Journey from Khan Shatyr to Kun Shatyr!: A Novel, Tales and Stories. - Almaty: Dala design. - 288 b. (kaz.).

Khuatbekuly Y. (2022) Representation of reality in works for children (Based on the works of B. Adil). "Keruen" scientific journal No3, 76 vol. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2022.3-12>. ISSN: 2078-8134 | eISSN: 2790-7066

Khudaibergenov N.D. (2022) Artistic features of the system of national values in the poetry of Yesken Yelubaev. "Keruen" scientific journal No3, 76 vol. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2022.3-13>. ISSN: 2078-8134 | eISSN: 2790-7066